

АЛЕКСАНДЪР КАРАПАНЧЕВ

БИК

chitanka.info

Току-що станал, Ф. трепереше до прозореца. Рано сутрин самотата му бе най-смазваща; през деня и късно нощем, когато кашляше над ръкописите си, тя се избистряше. Стори му се, че прозорците отсреща за миг го погледнаха. Тясна елипса на изпито лице, застинали в размисъл очи и щръкнали настрани уши, които по шаржовете му щяха да изглеждат гигантски, разперени от конвулсивен страх.

Врани грачеха угнетено. Неизвестно откъде тътнеше заплаха. Огромните конструкции на облаци, цяла нощ сепвани от смътни видения и промяна на гледната точка, може би бяха усетили неговия снощен кошмар. Не за пръв път го навестяваха кошмари, не за пръв път ги превръщаше в притчи. Небето червенееше над света анемично, ламаринено, безпомощно.

Безпределната самота, подправена с представи, още по-силно скова Ф. Канцеларии, където денят почти не надниква; деспотичен баща, ненавиждащ го заради хилавостта; кървави хрочки, неспособност и обилие от мотиви, душащи всяка инициатива в сърцето му на отчужден даже от себе си човек. Чувстваше, че му остава малко и финалът ще облекчи натрупаните болки.

Зората мудно изтляваше. Улиците бяха покрити с мъртвешко-блед глух скреж. Сиво-черни здания се губеха неизмерими в мъглата. Бикът; приятелят. Още веднъж щеше да изчерпи човешката надежда, но нима докрай това бе по силите някому? Ф. седна пред писалището, перото изскимтя в мастилницата. Заглавие: „Бик“. Колкото и да го терзаеше, все пак творчеството беше единственият му отдушник. Какво сънува снощи?

...Нямаше сезон; хората бяха размити сенки; нямаше нищо светло, енергично в тунела на новата дисекция, където навлезе. Заедно с приятеля М. отиде на зоопарк. Експресионистично-дръзки афиши уведомяваха, че в столицата гостува с редки колекции прочутата фирма „Есперанца“.

Отидоха, защото не искаха да остават сами със себе си; за да правят нещо, независимо че го намираха абсолютно безсмислено. Унило минаваха край клетките, а животните спяха тъпо, или им хвърляха натежал от безразличие поглед. Излишни бяха пищните

реклами; обществото така бе притиснало Ф. между гранясалите си механизми, че той — гол сред облечени — не таеше дори надежда и толкоз силно не вярваше, че по-късно щеше да повлече и други в своята ледена бездна. Напразно някакъв служител им крещеше през хроничната гримаса на усмивката си: „Господа, моля ви се, тази маймуна не е проста, тя е образована напълно и написа отчет за Академията... Моля ви се, господа, обърнете внимание — тази мишка се нарича Жозефина, тя е най-известната певица на мишия народ...“ Защо ги убеждават, че „Есперанца“ не притежава нито един обикновен екземпляр, че даже животните вече са загубили естествения си облик? Нима това е важно? Щом са дошли, по-добре: тишина.

М. пхна няколко крони на служителя. Той криво се ухили и, отдалечавайки се, мърмореше: „Господата грешат, «Есперанца» няма тук...“ И докато обикаляха, двамата чуваха гласа му — трополящ отвред като нескончаем дъжд върху тенекиен перваз.

Но бяха в зоопарка; нищичко не можеше да се промени. Вината им бе жива, стара колкото тях. Не пропуснаха нито една клетка.

В забравен кафез лежеше човеко-скелет. На табелката пишеше, че субектът е майстор на гладуването и от години не е слагал троха в устата си. По трапезата на своя век той не намираше ястие, годно да възбуди апетита му. Надзърнаха през олющения, мазен от пипане геоскоп, за да видят гигантска къртица, също неоценим уникат на „Есперанца“. Тя усърдно риеше тунели и час по час вдигаше зурла, ослушвайки се да не би някой да е срутил брънка от лабиринта ѝ, в който се бе впримчила сама. Макар на геоскопа да не можеше да се вярва много, стори им се, че къртицата е полудяла от въображаемо преследване и се мята като стисната в чудовищни клещи.

Това не развали настроението на приятелите. Нищо нямаше сила да пръсне обелките от човешко настроение, болно мъждукащо у тях. Няколкото искрици предчувствие за окончателно освобождение излъчваха по-скоро фантазна топлина. Ф. се изплю, задушаван от праха под неуверените им стъпки. Спътникът му погледна хракката: кървава! Необратимо; дори надеждата се беше отчаяла от Ф.

В стъклена кула висяха медузи. Ако човек се поспреше, можеше да забележи как оскъдната светлина на деня стопява медузите, те се разсейват във водата, а на равни интервали от един кран шляпват нови партиди.

Вече се умориха от безцелната обиколка. Наоколо трополеше дъждовният глас на служителя, той имаше други клиенти. Жадуваха тишина, да се свият в някое ъгълче, където липсва осветление, и да се самозабравят. Стигнаха до голяма постройка, ниска, тумбеста, в която зееше подобно пещера тъмен дълбок вход. И те влязоха. Удари ги мирис на загнило месо, на стара кръв. Озоваха се в зала с масивна като за слон желязна ограда.

Защо бяха изминали дългия тунел? Зад железата неясна купчина дишаше на пресекулки. Беше бик. И тежък сумрак, чиито молекули са сякаш паяци, озъбени плъхове; и съвсем сами, беззащитни.

Дано възнагради нелепите им усилия. М. бутна бика през металните пръти няколко пъти с бастуна си. А Ф. стоеше унесен, нима нещо се отнасяше до него? Все едно, всяка промяна е слязла в низшите области на Хадесовата империя. Бикът се размърда под острието, измуча жално, като че помоли — не ме закачайте! Но М. продължи своите опити. Животното бавно се изправи — все пак, атака — и погледна човека. М. започна да чертае някакви фигури в праха, напоен с дъх на вехта кръв. И грамадата следеше зорко фигурите, изведнъж се раздражни, насочи рога към „матадора“. Те обаче само застъргаха желязните решетки.

Другият се вгледа в екземпляра на „Есперанца“. Той бе могъщ, отвратителен — вместо уста имаше огромна обреза от кърваво черво. Защо го дразнят? Очертанията на оградата прекъсваха в гъст здрач. Звярът почна да кръстосва из клетката си. М. се смееше. Смахът му напомняше дъждовното тропане на бърбия служител. Тук също не можеше да има тишина, спокойствие, самозабрава. Приятелят обикаляше — отвън, около оградата — и сипеше смътни думи върху бика, бутайки го с бастуна. Това остана абсолютно чуждо за Ф., той неподвижен ловеше с мутирания си слух как отдалеч — и отвсякъде — прииждат, глухо и жестоко тътнат застрашителни звуци, с които всичко щеше да свърши. Искеше да предупреди спътника си, ала М., опиянен от солидната защита, се прехласваше. Да отслужи литургия на надеждата? Та тя отдавна бе сменила своя адрес! Човек и звяр кръжаха, сякаш се дебнеха. М. избухна в кикот, древната зала го превърна в страдалчески вопъл.

Неочаквано рязко бикът се наведе и излезе от оградата.

В тъмнината не бяха забелязали, че клетката таи свободен отвор.

Значи досега експонатът само се забавляваше. Разрил сплъстения прах, той почти служебно затича след М., който с всички сили хукна край оградата. Чудовището вече го догонваше, когато М. стигна отвора и се вмъкна вътре. Секунда — две по-късно бичата грамада влетя в клетката. Другият ги наблюдаваше как се преследват зад решетките, без да може да предприеме нещо. И не си спомняше кога надеждата избяга от него, а обществото го увлече между ненаситните си барабани. Ф. ридаеше беззвучно, изпъждайки светлия лъч от хиляди сърца, потърсили утеха в неговия пример. Той бе предвидил раждането единствено на онова, което щеше да бъде изгонено от живота. Със счепкали челюсти паяците и плъховете на сумрака се унищожаваша и прераждаха в нова гъмжаща чернота.

Щом навъртя една обиколка, приятелят му изскочи. Бикът — подир развяващите се пешове. Дълго се надбягваха: ту извън клетката, ту в дълбините ѝ. Изглеждаше, че животното може всеки момент да докопа и разкъса „матадора“, но нарочно не се напруга докрая. Хрипове пълнеха цялото пространство.

Най-после звярът уморен отпусна кървавата обреза-морда, заспа. М. изтупа дрехите си, сетне седна направо в праха; спътникът му чуваше неговото бясно чукащо сърце. Безкрайно почива М., вяло вторачен в бика, дето едва не му отне божията искра. Не му оставаше много, ала това щеше да бъде избавление. Нима можеше да се помогне някак на М.? Редкият експонат на „Есперанца“ хъркаше; чертите на желязната клетка се размиваха във вонящия мрак. Двамата като че забравиха: там някъде зее отвор, из който бикът може пак да налети. Смътните им сенки се отпечатваха по стените, подобни на ръждясали зъбчатки от безсънен механизъм. И не смилаше ли тогава човека дори собствената му сянка? Уж отдъхнал, М. отново се изтупа от прахоляците и без да каже нито дума на приятеля си, бързо тръгна по тунела навън. Повървя; и изведнъж затича.

Ф. тъкмо щеше да го последва, когато грамадата се събуди — ще речеш, че изобщо не бе заспивала, — за да се втурне след М. Всичко туй звярът извърши някак си пряко воля, някак служебно, сякаш всеки ден му се налагаше да изпълнява този ритуал. Не бе сън. Искаше да извика на М., да го предупреди. От устата му обаче не се отрони никакъв звук, пък не положи и най-слабите усилия за целта. Знаеше, че нищо не е подвластно на стремежите му. Страх и неверие изсмукваха

всичките му фибри, оставяйки им едничка сила за съзерцание — без протест; и с напълно искрена душа.

Животното се сля с мрака в тунела. Ф. полека го следваше. Ловеше воплите и по тях възстановяваше гледката. Светлината на изхода ставаше все по-ярка, когато бикът застигна М. С един замах на рогата го подхвърли нагоре, така че „матадорът“ се удари в тавана и вече загубил съзнание, падна право върху вдигнатите остриета на звяра. Раните му върнаха разсъдък. Той изкрещя плахо — стонът заглъхна в гълчавата на тропическите птици вън, в мокрия бълбреж на служителя — и времето пак потече равно като капки, хлъзгали от дъжда по тенекиен перваз, чезнещи в запусната каменоломна.

И Ф. различи изхода, видя там бика, надвесен над трупа на неговия стар приятел.

Чудовището флегматично отскубваше парчета от М., плюеше ги, без да обръща никакво внимание на минаващия човек. Човекът също не му обърна внимание; отбеляза само, че червовидната муцуна е станала още по-кървава и като я влачеше в прахоляка, квасейки го, бикът апатично, служебно се загуби към огромната си ръждива клетка. Вероятно щеше да заспи в очакване на други посетители. Ф. разбра, че всъщност за звяра няма значение дали някой ще го дразни, или ще го гледа смирен. Жертва винаги имаше. Това съвсем не беше просто както девиза „Не закачайте животните!“ И всички бяха виновни, оплетени в мрежите на митично съдопроизводство, чиито присъди са неотменими. Задмина трупа на приятеля си. Не можа и сега не можеше с нищо да му помогне. Излезе от тунела.

Нямаше сезон; нито часовници, нито проблясък на промяна. Въпреки гениалните видения и ридаещите кошмари нима от пречупените лъчи на надеждата би могло да му се направи сияещ ореол? Срещу него идваше тълпа нови посетители на спектакъла „Есперанца“. Прочутата фирма бе само едно колело от машината на онзи свят, който вече изтриваше инициала му от кресливите си афиши. Между тълпата ръкомахаше натрапникът, обливащ мирозданието с дъждовен здрач — нескончаем, ламаринен, болезнен. Тези хора, загубили своите свойства поради липса на въображение, бяха чужди на Ф. и той им беше отдавна чужд, също като на всички през живота си. Не ги предупреди за бика — трябваше ли; щеше ли да се измени нещо с това?

Преди да напусне зоопарка, надзърна повторно в геоскопа. Гигантската къртица неуморно риеше тайни тунели. Тя все не можеше да бъде сигурна, че напълно се е скрила от приближаващия враг, за чието нашествие се ослушваше напрегнато. Може пък да е оглушала и смъртта внезапно ще я грабне. От крана в стъклената кула шляпна свежа партида медузи.

Портата на зоопарка тракна зад гърба му.

...Ф. се разкърши, отиде до прозореца. Студената зора се беше стопила; комините пушеха: и дим, и небе имаха почти еднакъв сив цвят, така че изглеждаше небето да влива по-мръсните си ивици през комините в къщите. Скрежът се бе стегнал още по-здраво — пратеник на вечните ледове, където и Ф. скоро щеше да изчезне гол. Почукаха гнусливо на вратата. Баща му го викаше на закуска, макар прекрасно да би минал без хилавия си син. Ф. промърмори, че не е станал и — извинявай, папа — ще полежи малко. Пантофите на стареца се отдалечиха с облекчение. Навярно сега с доволна усмивка си пъха кърпа под брадата, а млякото забулва с пара очичките, които тъй саркастично умеят да се впиват.

Върна се при писалището, помисли и скъса новата притча. Случайно парченце, паднало в мастилницата, лакомо почерня. Прелитайки, враните пицяха: „Кав-в! Кав-в!“ Постоя на стола, заслушан в тракането на приборите оттатък и във всичко друго в своя живот, и пак хвана перодръжката. Писецът лъщеше като зеница; в трапезарията издрънча поднос, припрени стъпки се смесиха с виковете на баща му. Написа на листа отново: „Бик“, след което дълго остана загледан през прозореца.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.